

BÖLÜM 7

BIYOLOJİ ÖĞRETMENLERİNİN ÇEVRE ETİĞİ YAKLAŞIMLARI

Semiha BUDAK BALI¹
Aysel Çağlan GÜNAL²

GİRİŞ

Var olmasıyla göz açıp kapayıncaya kadar besin piramidinin en tepesine sıçrayan insan, son yüzyıllarda doğayla oldukça yıkıcı bir etkileşim içindedir. Bu tahripkar yükselişe ekosistemin kontrol ve denge mekanizmaları yetersiz hale gelmektedir (Harari, 2015, s. 25). Nerede ise yaşamın her döneminde var olan çevre sorunları, 21. Yüzyıla girerken alevlenerek baş sorumlusu insanın önünde dağ gibi dikilmektedir. İnsan nüfusunun orantısız artışına paralel olarak üstelik önümüzdeki on yıllar içinde katlanacağı öngörülen gıda, temiz su, barınma yetersizliğinin ve atık miktarlarının da artış göstermesiyle insan çevre sorunlarıyla çok daha fazla karşı karşıya kalacaktır (Des Jardin, 2006, s. 32).

“İnsan dışında kalan canlı veya cansız varlıklar, sisteme uyumlu bir şekilde doğal denge kapsamında bulunurken kendi yarattığı sorunların çözüm kaynağı olarak çelişki yaşayan insanın farklı olmasının temelinde, doğayla kurduğu ekonomik çıkar ilişkisi yatmakta” (Kılıç, 2013, s. 77), öyle ki “insanlık tarihi kadar kadim olan ve ilkel dönemlerde insan için yaşam mücadelesi olarak görülebilen fakat günümüzde insan lehine tek taraflı çıkar ilişkiler bütününe dönüşen insan ve çevre etkileşimi, insan ile çevre arasında yakın ilişkiler doğurarak neredeyse hemen her alanda etkisini göstermektedir” (Kılıç, 2013, s. 77).

¹ Öğretmen, Genç Osman Anadolu Lisesi, semihabudakbali@gmail.com

² Prof. Dr. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Biyoloji Eğitimi AD, caglangunal@gazi.edu.tr

fark görememişlerdir. Cinsiyete göre Biyoloji öğretmenlerinin çevreye yönelik antipatik tutumlarında istatistik olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Alpak Tunç (2015), Erten ve Aydoğdu (2011) ve Bozdemir ve Faiz (2018) öğretmen adayları ile yaptıkları çalışmalarda araştırma sonucunu destekleyecek bulgulara ulaşmışlardır. Ekosentrik ve kısmen antroposentrik yaklaşıma sahip olan kadın Biyoloji öğretmenlerinin antipatik tutumdan uzak olmaları olası bir sonuç olarak görülmektedir Biyoloji öğretmenlerinin mesleki çalışma sürelerinin çevre etiği yaklaşımlarında belirleyici olamadığı tespit edilmiştir. Alanda yapılan çalışmalarda öğretmen adaylarının çevresel tutumlarına öğrenim gördükleri sınıfların etkisine bakılmıştır. Burada aldıkları derslerin çevresel tutumlarını etkileyip etkilemedikleri tespit edilmek istendiği düşünülürse öğretim programını tamamlayan Biyoloji öğretmenlerinin hizmet yılına göre farklılık göstermemesinin olağan olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Alpak Tunç, G. (2016). Fen bilgisi öğretmen adaylarının çevreye yönelik etik yaklaşımları ile sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Bozdemir, H., & Faiz, M. (2018). Öğretmen adaylarının çevreye yönelik ekosentrik, antroposentrik ve antipatik tutumları. *Sakarya University Journal of Education*, 8(1), 61-75. <http://www.researchgate.net/publication/324531751>
- Çobanoğlu, E., Karakaya, Ç., & Türer, B. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının çevreye yönelik değerlerinin ekosentrik ve teknosentrik yaklaşımlar çerçevesinde belirlenmesi. X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi'nde sunulmuş bildiri. Niğde. https://www.pegem.net/Akademi/kongrebildiri_detay.aspx?id=135495
- Des Jardins, J. (2006). Çevre felsefesine giriş (R. Keleş, Çev.). Ankara: İmge.
- Erten, S. (2008). Insight to Ecocentric, Anthropocentric and Antipathic Attitudes Towards Environment in Diverse cultures. *Eurasian Journal of Educational Research*. 33, 141- 156. <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~serten/makaleler/>
- Erten, S., & Aydoğdu, C. (2011). Türkiye ve Azerbaycanlı Öğrencilerde, Ekosentrik, Antroposentrik ve Çevreye Karşı Antipatik Tutum Anlayışları. *Hacettepe üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 41, 158- 169. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7797/102101>
- Harari, Y.N. (2015). Hayvanlardan tanrılara sapiens: İnsan türünün kısa bir tarihi (E. Genç, Çev.). İstanbul: Kolektif.
- Karaca, C. (2007). Çevre, insan ve etik çerçevesinde çevre sorunlarına ve çözümlerine yönelik yaklaşımlar. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimle Fakültesi Dergisi*, 11(1), 1- 19. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/46769>

- Karahan, G. (2009). Hemşirelik öğrencilerinin ekosentrik, antroposentrik ve çevreye yönelik antipatik tutumları. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Keleş, R., Hamamcı, C., & Çoban, A. (2009). Çevre politikası. Ankara: İmge.
- Kılıç, S. (2013). Çevre etiği. Ankara: Orion.
- Kışlalıoğlu, M., & Berkes, F. (2001). Ekoloji ve çevre bilimleri. İstanbul: Remzi.
- Kuçuradi, İ. (2006). Etik. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Pieper, A. (1999). Etik (V. Atayman & G. Sezer, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Saka, M., & Sürmeli, H. (2013). Preservice teachers' anthropocentric, biocentric, and ecocentric environmental ethics approaches. *International Journal of Academic Research*, 5(5), 159-163. DOI:10.7813/2075-4124.2013/5/5/B.23
- Tont, S. A. (1997). Sulak bir gezegenden öyküler. Ankara: TÜBİTAK.